

lényegét véve, nemcsak a már megalkotott, praexistens, jogszabálynak a konkrét esetre való rávetítése, alkalmazása, hanem eddig nem létezett új jogszabályok lassúbb, gyorsabb ütemű kitermelése, megalkotása. Egyébként az a felfogás, amely bár igazi szociális jelentőségének nem mindenkori átérzésével ma már communis opinio, hogy a jogszabály nem a bírónak adott utasítást, hogy minő szabályok szerint ítélkezék, hanem a felek számára szóló szabály, hogy miként viselkedjenek, — már önmagában hordja minden jogszabály motivációs értékét. (Érdekes megemlíteni, hogy Raffay (I. könyv, 46. lap) ius strictum és aequum megkülönböztetését abban látja, hogy a jogszabály a bírónak mekkora mozgási szabadságot enged, illetve nem enged: maradványa ez az álláspont annak a túlhaladott álláspontnak, mely a jogszabályt a bíró felé fordulónak tekinti.) A primitívebb jogalkotás parancsszerű szövegezése ezt nyiltabban tüntette fel, mint a mai elszemélytelenített, tárgyi tényállást és hozzáfűződő joghatást előíró szabályszerkesztési mód. De ezen általános motivációs szerep mögül kiugranak egyes speciális jogszabályok, ahol a motivációs hatás jelentősége megnövekszik. Ennek a speciális motivációs hatásnak — a jogszabály egyes emberekre mutatóköző lelki visszaverődésének a nagyobb, tudatosabb figyelembevételé, az, amit a jogfejlődés jövőjétől várni lehet. A motiváció jelentőségére való minden utalás ezt a fejlődést kétségtelenül előmozdítja és ez a speciális értéke Marton professzor úr cikkeinek is, — amelynek aláfestése érdekében ez a cikk a hangerősítő szerepét akarta betölteni.

Kereskedelmi választott bíraskodás

Részlet a Nemzetközi Jogi Szövetség párisi konferenciájáról szóló jelentésből.

Irta és előadta: *Auer Pál.*

A Nemzetközi Jogi Szövetség (International Law Association) legutóbb Párizsban tartott konferenciája ismét foglalkozott a különböző országok kereskedői között támadt jogviták választott bíróság által való eldöntésének problémájával.

A bizottság jelentése utal arra, hogy nemzetközi viszonylatban a választott bíraskodás egyik nagy nehézsége az a bizonytalanság, amelyet a magánjogi jogszabályok különbözősége idéz elő. A bizottság jelentése szerint főként az adásvételre vonatkozó szabályokat kellene a kulturállamokban egységesíteni. Idevonatkozóan megjegyzi a jelentés, hogy egyhangú álláspont alakult ki abban a tekintetben, hogy az egységes szabályok létesítésénél nem volna helyénvaló különbséget tenni kereskedelmi vétel és nem-kereskedelmi vétel között.

Érdekes a jelentés azon része, amely a hatalmas *British Trade Associations* által létesített választott bíróságokról szól és kiemeli, hogy ez a szövetség a „választott-bírósági döntésekben foglalt véte­dek orvoslására” fellebbezési fórum létesítését határozta el.

A jelentés megemlékezik az *American Arbitration Association* működéséről és azon törekvéséről, hogy szabályait az angol birodalom kereskedelmi kamarái szövetségének választott-bírósági szabályai­val egységesítse.

Kiemeli a jelentés azon tanulmányokat, amelyeket a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara Belgium, Franciaország, Németország, Hollandia, Olaszország és Svájc jogszabályaira vonatkozóan közzétett. Itt említem meg, hogy a választott bírás­kodásra vonatkozó magyar perrendi jogszabályokat a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara eddig nem ismertette. Megemlíti továbbá a jelentés a magánjog egységesítésének célját szolgáló római nemzetközi intézet szabályzatát, amelyet az intézet a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara elé terjesztett. A bizottság „nemzetközi törvénytervezet” készített („Projet d'une loi internationale sur l'arbitrage en droit privé”), amely egyébként a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara júniusi berlini konferenciáját is foglalkoztatni fogja. Ez a tervezet igen figyelemreméltó jogász­i munka.

Egyébként a Nemzetközi Jogi Szövetség választott bírás­kodási bizottságának a jelentése közli azon államok nevét, amelyek 1934. január 31-ig ratifikálták az 1923. és az 1927. évi u. n. genfi jegyzőkönyveket, amelyeknek aláírói a választott-bírósági kikötést kölcsönösen érvényesnek ismerték el, ill. kötelezték magukat a választott-bírósági döntések kölcsönös végrehaj­tatására. Tudvalévő, hogy Magyarország nem tartozik ezek közé az államok közé. A magyar kormány kezdettől fogva azt az álláspontot foglalta el, hogy adós állam vagyunk és nem áll érdekünkben, hogy ezekhez az egyezményekhez csatlakozunk.

Nem hiszem, hogy ez az álláspont helytálló. Az olyan adós, aki mindenáron igyekszik kötelezettségei alól kibujni, nem szá­mithat hitelezői bizalmára és végleg elveszítheti hitelképességét. Egyébként, ha indokolt volna is a magyar adósnak hitelezőivel szemben ilyképpen való megvédése, akkor sem volna ez indokolt oly magyar adósok érdekében, akik maguk, önként vetették alá magukat választott bíróság ítéletének. A volenti non fit injuria elvénél itt is érvényesülnie kellene. De nem volna figyelmen kívül hagyandó az a körülmény sem, hogy az utódállamokkal lebonyolított forgalomból és volt magyar területen lévő vállalatok ügyleteiből eredően számos oly per keletkezhetik, amelyben magyar lévén a felperes és utódállambeli lévén az alperes, érdekünk volna, hogy választottbírósági kikötés esetén — az ily kikötés ily relációban sokszor felette célszerű! — a választott bíróságok ítélete kölcsönösen végre legyen hajtható.

A jelentést vita követte, amelyhez elsőnek e sorok írója szólott hozzá. Sajnálatosnak mondotta, hogy az érintkezés az

egyes nemzeti csoportokkal csak most fog felvételni és hogy ennek következtében a Szövetség állásfoglalása késedelmet szenved.

Utalt arra, hogy a választott-bíróági kikötéstől a választott-bíróági döntés elleni jogorvoslat kérdéséig a választott-bíráskodás minden fázisát másféleképpen szabályozzák a különböző államok törvényei. Megemlítette, hogy a választott-bíróági hatáskörnek való alávetés egyes államokban előszóval is történhetik, míg más államokban írásban többé-kevésbé szigorú formák között kell történnie. Más és más felfogás nyilvánul meg a különböző országokban annak a kérdésnek elbírálásánál, hogy helye van-e pergátló kifogásnak, ha a felek a választottbírói eljárásnak külföldön való lefolytatásában állapotok meg. Különböző államokban mások a jogkövetkezményei annak, ha a felek egyike nem hajlandó választott bíróját megnevezni, továbbá ha a választott bíró vagy a választott bírák egyike visszautasítja a választott-bírói megbízatást. Egyes államokban valamelyik fél által a hatálytalanná teszi a választott-bíróági kikötést, más államokban nem. Különböző törvényhozások különbözőképpen szabályozták azt a kérdést, hogy hány választott bíró működjék olyankor, amikor a felek a választott bírák számában nem állapodtak meg. Nincs egyformán szabályozva a választás és az elfogadás módja, továbbá az, hogy ki választható. Vannak országok, amelyekben törvény írja elő azokat az alaki és anyagi jogi szabályokat és azon határidőket, amelyeket a választott bírának szem előtt kell tartaniok, míg más országokban a választott bírák nincsenek ily szabályokhoz kötve. Eltérően szabályoztatik az a kérdés is, hogy érvényes-e a döntés akkor, ha egy vagy több választott bíró vonakodik azt aláírni. Éppígy eltérő az egyes államok törvényhozásának álláspontja a tekintetben, hogy az indokolás nélküli döntés érvényesnek tekintendő-e. Törvényes szabályok alapján hozandó meg a döntés, vagy helye van-e a jogszabály mellőzésének és a méltányosság alapján meghozott döntéseknek? E tekintetben sem egységes a törvényhozások álláspontja. Ehhez járul a felfogások különbözősége a külföldi választottbíróági döntések végrehajtása tárgyában, továbbá általában a választott-bírói döntés elleni jogorvoslatok kérdésében. Kívánatos volna, hogy ezek az eltérő szabályozások megszűnjenek és a nemzeti bizottságok jelentésének vétele után a Szövetség javaslatokat tegyen az idevágó jogszabályok egységesítése tárgyában. Igen kívánatos volna a római nemzetközi magánjogegységesítési intézet említett tervezetének szem előtt tartása.

Végül szükségesnek tartotta e sorok írója annak hangsúlyozását, hogy a választottbíráskodás mindenkor csak kivétel lehet, míg a szabály természetesen a rendes bíróságok előtti eljárás kell hogy legyen. Ha az állami bíróságok kevésbé lesznek túlterhelve és gyorsabban fognak dolgozni, ha nemzeti szempontból való pártatlanságukhoz egy országban sem fog kétség férni, ha a bírák otthonosakká válnak a nemzetközi magánjog területén, ha ítéleteik közbizalmat keltenek, ritkán lesz választott bírósá-

gokra szükség. A cél tehát nem lehet a választottbíráskodás fejlesztése, bár egyelőre — sajnos — a választott bíróságok, különösen a kipróbált intézményes választott bíróságok nélkülözhetetleneknek bizonyulnak.

E sorok írója után *Lapoule* ismert francia ügyvéd és jogi író szólalt fel és élesen kikelt a választottbíráskodás ellen, hangsúlyozván, hogy a rendes bíráskodást kell fötkéletesíteni.

Utána a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara főtitkára beszélt és védelmébe vette a választottbíráskodást, különösen a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara választottbíróági intézményét. Hangsúlyozta, hogy a Kamara hálás a Nemzetközi Jogi Szövetségnek, amiért a választottbíráskodás problémáját napirendre tűzte és nagy érdeklődéssel várja az idevágó munkálatok folytatását.

A Szövetség felkérte a választottbíróági bizottságot, hogy a nemzeti csoportokat szólítsa fel külön kereskedelmi választottbíróági bizottságok megalakítására és azok jelentéseinek beérkezése után tegyen a jövő konferencián végleges javaslatot. Kérvéssel a konferencia után a Nemzetközi Jogi Szövetség magyar csoportja megalakította a magyar kereskedelmi választottbíráskodási bizottságot. Ez a bizottság lesz hivatva a magyar törvénynek a választott bíráskodásra vonatkozó rendelkezéseit és az idevágó bírói gyakorlatot a központtal megismertetni.

Ami a magyar bírói gyakorlatot illeti, az a külföldi választottbíróági kikötés érvényességének elismerése tekintetében liberálisabb a fent, a genfi egyezmény kapcsán ismertetett kormányzati álláspontnál. A külföldön hozott választott-bíróági ítéletek *végrehajtását* bíróságaink a törvény rendelkezése, illetve államközi megállapodások hiánya következtében nem rendelik el. Az 1881. évi LX. t.-c. 1. §-ának *e)* pontja általában választott bíróságok határozatairól beszél, külföldi választott bíróságok határozatairól nem. Az 1912. évi LIV. t.-c. 33. §-a pedig a végrehajtható külföldi okiratok között a külföldi választott bírósági ítéleteket nem említi meg; végrehajtási jogsegély-szerződésünk pedig, amely a választott bíróságok ítéletének kölcsönös végrehajtását biztosítaná, nincs; az egyetlen hatályban lévő végrehajtási egyezmény: a magyar-osztrák, a tőzsdebíróági ítéletek végrehajtásáról intézkedik ugyan, de egyéb választott-bírói ítéletekről nem. Bíróságaink azonban a külföldön székelő választott bíróságok kikötésének *érvényességét* és a külföldön hozott ítéletek *érvényességét* immár elismerik. Talán helyénvaló itt megemlíteni, hogy külföldi választott bíróság alatt csak azt a választott bíróságot értjük, amely külföldön hozza meg ítéletét. A választott bírák nemzetisége ugyanis annál kevésbé lehet irányadó, mert hisz háromtagú választott bíróság minden egyes tagja más-más nemzetiségű is lehet. A felek honossága nem döntheti el a kérdést, — egyébként az is lehet kétféle, sőt nemzetközi vonatkozásban rendszerint az. Van olyan felfogás is, amely szerint külföldi a választott bíróság akkor, ha választott-bíróági kikötés híján valamely külföldi állami bíróság volna illetékes. Ezzel szemben áll az az álláspont, amely szerint külföldinek tekintendő a választott bíróság akkor, ha ítéletét külföldön:

hozza meg. A kir. Kúria P. VII. 2377/1936. számú ítéletében, amelyről még lesz szó, teljesen figyelmen kívül hagyja a bírák nemzetiségének kérdését, valamint azt, hogy választott-bírószági kikötés híján melyik bíróság lett volna illetékes és világosan azért beszél külföldi ítéletről, mert a választott bírák az ítéletet külföldön (Zürichben) hozták.

Nézetem szerint az egész különbségtétel bel- és külföldi választott-bírószági ítéletek között indokolatlan, vagy legalább is túlzott, mert a felek szerződése alapján működő választott-bírószági ítélete más elbírálás alá esik, mint az állam szuverenitásából eredő rendes állami bíróságé vagy törvény alapján ex offo működő és állami ellenőrzés alatt álló intézményes választott bíróságé. A magánválasztottbírószágok tulajdonkép nem külföldiek és nem is belföldiek, mert semmi köziük sem a magyar államhoz, sem a külállamokhoz, — értve ez alatt azt, hogy állami szervek nem vétetnek igénybe és a bírák funkciója nem az állami szuverenitáson alapul. Jellemző, hogy a magyar törvény, a Pp., amikor választott bíróságokról beszél, nem tesz különbséget bel- és külföldi választott bíróságok között és amikor külföldi bíróságokról beszél, nyilvánvalóan állami bíróságokat ért külföldi bíróságok alatt. A végrehajtási törvény 1. §-ának e) pontja is általában a választott-bírószági ítéleteket, („marasztaló határozatokat” vagy bíróságok előtt kötött egységekről felvett jegyzőkönyveket) mondja végrehajthatóknak és nem disztinolvál bel- és külföldi választott bíróságok között. Az itt kifejtett álláspontból tulajdonkép az következik, hogy az u. n. külföldi választott-bírószági ítéletet, ha a magyar törvény előfeltételei fennforognak, éppúgy végre kellene hajtani mint a belföldi választott bíróság döntését. Nem is látok méltánytalanságot abban, hogy a magát valamely „külföldi” választott-bírószág ítéletének alávető perveztes fél ellen végrehajtás vezettség. A külföldi bíróság ítélete rendszerint kényszerű, törvényes rendelkezések következtében lefolytatott eljárás eredménye. Itt a magyar állampolgár nem önként vetette magát alá a bíróság hatáskörének ill. illetékességének s így a magyar állam, a magyar bíróság által való védelme indokolt. Ezt azonban a magát a választott bíróság hatáskörének önként alávetett magyar állampolgárról nem lehet elmondani. Ha azonban mégis különbséget teszünk bel- és külföldi választott-bírószág ítélete között, a végrehajtás szempontjából, akkor egyedül az lehet irányadó, hogy hol hozták az ítéletet. A Magyarországon hozott, illetve okiratba foglalt választott-bírói ítélet vagy egység belföldi választott-bírószági ítéletnek, illetve egységnek tekintendő akkor is, ha a felek vagy a bírák mind vagy részben külföldiek voltak.

Ami a választott-bírószági szerződés érvényességét illeti, a Pp. 767. §-a tudvalevően nem tekinti a választott-bírószági szerződés érvényességi kellékének, hogy a választott bírák Magyarországon hozzák meg ítéletüket, vagy hogy magyar állampolgárok legyenek. A Pp. 414. §-a szerint azonban nemzetközi szerződés híján külföldi bíróság ítélete nem érvényes, ha a bíróság,

amely az ítéletet hozta, magyar törvény szerint nem volt illetékes. Felmerült az a kérdés, hogy csak a külföldi állami bíróság ítélete érvénytelen, ha ez a bíróság magyar törvény szerint nem volt illetékes, vagy a választott-bíróság ítélete is az?

A kir. Kúria 1927. június 14-iki P. II. 8496/1926. számú ítéletében, Londonban kötött választott-bírósági szerződést, amelyben a felek az abban felmerülő vitás kérdésekre nézve Londonban székelő, az angol jog szabályai szerint működő választott bíróságnak vetették magukat alá, érvényesnek mondták és hangsúlyozta, hogy „a külföldön hozandó választott-bírósági ítéletnek a Pp. 414. §-a értelmében Magyarországon való végrehajthatatlanságára a külföldi választott-bírósági szerződés érvényét nem érinti”. Ez az ítélet, amelyet a Kúria II. tanácsa hozott, a külföldi irodalomban is közismert. Így idézi Nussbaum. az Internationales Jahrbuch für Schiedsgerichtswesen in Zivil- und Handelssachen 1934. évi IV. kötetében a 145. lapon, továbbá René David kiváló munkájában, amelynek címe: „Rapport sur l'arbitrage conventionnel en droit privé”, a 35. lapon.

Ezzel szemben a IV. tanács P. IV. 2080/1931. számú ítéletében, amely nem külföldi választott-bírósági szerződés, hanem külföldi választott-bíróság ítéletének érvényességével foglalkozott, azt mondotta ki, hogy „a Pp. 414. §-a szerint, ha e részben viszonyosság megállapítva nincs, a külföldi bíróság ítéletét érvényesnek elfogadni nem lehet. Külföldi bíróság alatt nemcsak állami bíróságot kell értenünk, hanem minden olyan választott bíróságot is, amely külföldi székhelyen bizonyos szervezet mellett állandóan működik, arra való tekintet nélkül, hogy eljárása állami joghatályon vagy részben, illetve egészben a felek magánjogi rendelkezésén alapszik... A külföldi bírósági ítéletnek anyagi jogi kötelező hatálya egyébként is csak akkor állna fenn, ha a külföldi ítélet Magyarországon végrehajtható lenne.”

Ez az ítélet két szempontból megfontolásra készlet. Először azért, mert az ítélet anyagi jogi kötelező hatályát annak végrehajthatóságától teszi függővé; azonban az ítélet érvényessége és végrehajthatósága nem azonos fogalmak és a végrehajthatóság nem előfeltétele az érvényességnek. Valamely ítéletnek tehát lehet anyagi jogi hatálya akkor is, ha az nem hajtható végre. Így pl. ha az alperes csődbe jutott. Különösen akkor helytelen az érvényességet, illetve az anyagi jogi kötelező hatályt a végrehajthatóságtól függővé tenni, amikor a felek maguk, saját akaratukból vetették magukat alá oly bíróság illetékességének, amelynek ítéletéről tudták, hogy az Magyarországon végrehajthatatlan. Másodszor ez az ítélet a külföldi állami bírósággal egyenlő elbánásban részesíti az oly választott-bíróságot is, amely külföldi székhelyen, bizonyos szervezet mellett, állandóan működik. Egyedül az a körülmény, hogy a választott bíróság valamely szervezet kebelében működik, nem indokolja ezt a különleges elbánást. Csak a törvény által létesített, törvényes szabályok alapján, állami ellenőrzés mellett működő, intézményes külföldi választott bíróságok, mint amilyen a legtöbb tőzsde-bíróság, eshetnek ugyanazon elbírálás alá, mint a külföldi állami

bíróságok és csak ezek tekinthetők oly külföldi bíróságoknak, amelyeknek ítélete a Pp. 414. §-a értelmében nem fogadható el érvényesnek.

Ennek az álláspontnak helyessége mellett szól az is, hogy törvény és bíróság intenciója csak az lehetett, hogy magyar állampolgár önként vesse magát alá külföldi állam jurisdictiójának. Valamely külföldi állam törvénye alapján létesült, államilag ellenőrzött választott bíróság ítélkezése az állami jurisdictióval egyenlő jelentőségű. Azonban valamely külföldi egyesület, társaság választott bírósága, amely sajátmaga állapította meg szabályzatát, nem tekinthető oly választott bíróságnak, amelynek jurisdictiója az állami jurisdictióval egyenlő jelentőségű. Az ellenkező álláspont egyébként a forgalom érdekével is ellentétes.

Van a IV. tanácsnak egy későbbi ítélete, a P. IV. 2326. számú, amely már általánosságban kimondja, hogy oly jogszabály, amely külföldön hozott választott-bírósági ítélet érvényességét belföldön belföldivel szemben kizárná, nincs.

A kir. Kúria VIII. tanácsa, szemben a IV. tanács korábbi állásfoglalásával és hasonló álláspontot foglalva el, mint a II. tanács, — bár a II. tanács által elbírált esetben a választott-bírósági szerződés —, míg a VII. tanács által tárgyalt esetben választott-bírósági ítélet érvényességéről volt szó, 1936. november 5-én hozott P. VII. 2377/1936. számú ítéletével kimondotta, hogy „a választott-bírósági ítélet, amelyet belföldi felperes és külföldi alperes részéről megválasztott bírák a felek megállapodásának megfelelően külföldön, Zürichben hoztak meg, nem vonható valamely külföldi bíróság részéről hozott, a Pp. 414. §-a első bekezdésében jelzett oly ítélet fogalma alá, amely... érvényesnek el nem fogadható.”

René David hivatkozott könyvében az utóbb ismertetett két ítéletet még nem ismerte, csak az első két ítéletet, amelyeket nem idéz és nem bírál, csupán annyit jegyez meg, hogy „une incertitude règne en Hongrie, ou la Cour Suprême elle-même est divisée”... („Bizonytalanság uralkodik Magyarországon, ahol még a legfelsőbb bíróság álláspontja sem egységes”.) Kívánatos volna, ha a II. és VII. tanács álláspontját bíróságaink most már állandóan követnék. Emellett ismételten hangsúlyozzuk a hivatkozott nemzetközi egyezményekhez való csatlakozásunk kívánatos voltát.

* * *

Nemzetközi törvényszékek.

Már a kereskedelmi választott bíróságok problémájának tárgyalása alkalmával szükségesnek tartottam annak leszögezését, hogy előkelő jogászok szervezete a laikus választott bíráskodásról mindenkor csak mint kiegészítő intézményről, mint szükséges rosszról beszélhet. A szabály csak az állami bíróságok igénybevétele lehet; a választott bíróságoké pedig csak kivétel.

Ebből a megfontolásból eredt az a javaslat, amelyet még 1924-ben terjesztettem a stockholmi konferencia elé. Nem volna helyénvaló ennek a javaslatnak ehelyütt való ismertetése és csak utalok arra, hogy a lakus nemzetközi kereskedelmi választott bíróságok helyett a hágai állandó nemzetközi törvényszék mellett létesítendő nemzetközi kereskedelmi törvényszékre gondoltam, hivatásos bírakkal. Esetleg mint oly bíróságra, amelynek a felek önként vetik magukat alá, de esetleg a fejlődés során mint nemzetközi legfelsőbb bíróságra.

De Lapradelle, a kiváló francia jogász, a budapesti konferencián visszatért erre a kezdeményezésre. Kétségkívül helyes álláspontja szerint azonban nemzetközi kereskedelmi törvényszék létesítése a mai atmoszférában lehetetlen, — indítványom megtételekor, 1924-ben jobb volt a nemzetközi helyzet, mint ma és több optimizmus élt a szívekben, — azonban a két-két állam által létesítendő vegyes törvényszék a realitások világába tartoznék. De Lapradelle utalt a békeszerződések által létesített vegyes döntőbíróságokkal szerzett kedvező tapasztalatokra. Javaslatára szerint egy-egy vegyes törvényszék három bíróból állana: az érdekelt államok egy-egy bírójából és egy semleges bíróból. A bíróság ítélnék két állam oly alattvalóinak magánjogi jogvitáiban, akiknek állandó lakhelye a két szerződő állam egyikében, de nem egy és ugyanazon államban van, — továbbá oly magánjogi vitákban, amelyek maga a két érdekelt állam között, vagy az egyik állam és a másik polgára között támadtak.

A párisi konferencián Pierre Olivier Lapie ügyvéd és képviselő beszámolt mindarról, ami e tárgyban eddig történt.

Előadta, hogy a francia parlament már 1930. június 30-án egyhangú határozattal utasította a francia kormányt, hogy a külállamok kormányaival vegyes nemzetközi törvényszékek létesítése céljából kezdjen tárgyalásokat. Ilyen tárgyalások folytak, illetve folynak Franciaország részéről: Svédországgal, Svájjal, Görögországgal, Olaszországgal, Spanyolországgal és Belgiummal. Legelőhaladottabb stádiumban a francia-belga tárgyalások vannak. A két állam parlamentje vegyes bizottságot küldött ki az egyezmény-tervezet előkészítésére.

1935-ben Paul Boncour a londoni nemzetközi kereskedelmi konferencián, 1936-ban pedig René Brunet képviselő Budapesten, az interparlamentáris konferencián tört lándzsát a nemzetközi vegyes törvényszékek létesítése mellett.

A párizsi konferencia Lapie kitünő jelentését nagy érdeklődéssel és rokonszenvvel hallgatta meg. Erdemleges határozattal ezuttal nem történt, azonban kétségtelen, hogy a Szövetség által tanúsított érdeklődés siettetni fogja a tervbevett vegyes törvényszékek létrejöttét.

Bár tulajdonképpen nem tartozik ide, meg szeretném említeni, hogy az ilyen vegyes törvényszékek mintájára alakuló vegyes hármas bizottságok volnának szerény nézetem szerint a legalkalmasabb szervek a nemzeti kisebbségi panaszok kivizsgálására!